

OSMANLI PÂDİŞAHLARININ HAYAT HİKÂYESLERİ

Yılmaz Öztuna

YAYIN NU: 190

KÜLTÜR SERİSİ: 47

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI

SERTİFİKA NUMARASI: 49269

ISBN: 978-975-437-266-3

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

3. Basım: 1998

16. BASIM

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul

Tel: [0212] 251 03 50 • [0212] 293 88 71 - Faks: [0212] 251 00 12

Kapak Tasarımı: GNG Tanıtım

Dizgi-Tertip: Ötüken

Kapak Baskısı: Pelikan Basım

Baskı: VİZYON BASİMEVİ KAĞITÇILIK

MATBAACILIK VE YAY. SAN. TİC. LTD. ŞTİ.

Beylikdüzü O.S.B Mah. Orkide Cad. No:1/Z

Beylikdüzü/İSTANBUL Tel: [0212] 671 61 51

Sertifika No: 52098

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir.

Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

İstanbul - 2023

YILMAZ ÖZTUNA: 20 Eylül 1930 İstanbul doğumludur. İstanbul'da lise tahsilinin yanında İstanbul Konservatuarı'na devam etti. 1950 Eylül'ünden 1957 Temmuz'una kadar Paris'de kaldı. Paris'in büyük kütüphanelerinde çalıştı. Paris Üniversitesi Siyasi İlimler Enstitüsü'nde Sorbonne'da Fransız Medeniyeti kısmında, Alliance Française'nin yüksek kısmında okudu ve Paris Konservatuarı'na devam etti. 13 yaşında ilk makalesi ve 15 yaşında ilk kitabı basıldı. 1969'da Adalet Partisi'nden Konya Milletvekili seçilerek Ankara'ya yerleşti. Türkiye Radyo Televizyon Kurumu'nda denetleme kurulu üyesi, repertuar kurulu üyesi, eğitim kurulu üyesi (Ocak 1966- Kasım 1981), Kültür Bakanlığı'nda bakan başmüşaviri (1974-77), İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuarı'nda kurucu yönetim kurulu üyesi ve Türk Musikisi Korosu'nda kurucu yönetim kurulu üyesi, Yay-kur (Yaygın Yüksek Öğretim) üniversitesinde Osmanlı siyasi ve medeniyet tarihi öğretim üyesi (1975-78), Milli Eğitim ve Kültür Bakanlıklarında 1969'dan beri pek çok ihtisas kurulunda üye ve başkan oldu. 1974-1980 arasında Türkiye Cumhuriyeti'nin resmi ansiklopedisi olan ve Milli Eğitim Bakanlığı'nca yayınlanan *Türk Ansiklopedisi*'nin genel yayın müdürü olarak "K" harfinden "T" harfine kadar olan cildleri yayınladı. 1983 Mayıs'ında Milliyetçi Demokrasi Partisi'nin kurucuları arasında bulunarak merkez genel yönetim kuruluna seçildi, sonra istifa etti. 1985'de Faisal Finans Kurumu müşaviri oldu.

Pek çok radyo ve televizyon programı yaptı, bunlarda konuştu. Bazı konuşmaları ABD, Fransa, Avusturya gibi ülkelerin televizyonlarında yayınlandı. Bazı kitap ve yazıları çeşitli dillere tercüme edildi. Dünyada ilk defa olarak Türk Musikisi Tarihi kürsüsünü kurdu. "Büyük Türkiye", "Osmanlı Cihan Devleti", "Büyük Türk Hakanlığı" gibi son yıllarda çok kullanılan tarihi ve siyasi tabirler, Yılmaz Öztuna'nındır. Ayasofya Hünkâr Mahfili'nin ibadete açılması ve Topkapı Sarayı'nda Hırka-i Saadet Dairesi'nde Kur'an okunması, 1000 Temel Eser, Ankara Devlet Konser Salonu ve İstanbul Atatürk Kültür Merkezi'nin Türk Musikisi'ne açılması gibi fikirler ve uygulamalar Yılmaz Öztuna'nındır ve siyasi iktidara onun tarafından telkin ve kabul ettirilmiştir. Türk Kara Kuvvetleri'nin ve Deniz Kuvvetleri'nin evvelce yanlış olarak kutlanan yıldönümlerini bugünkü doğru başlangıç tarihleri ile kutlanmasını sağlayan da Yılmaz Öztuna'dır. Birçok konferans verdi. 6 kıtada pek çok ülkeyi gezdi, devlet adamları ve halkla görüşerek incelemeler yaptı. Milletlerarası birçok kuruluşa üye seçildi.

Türkiye'de Osmanlı tarihinin çatışmasız bir anlayışla algılanmasında katkısı vardır. Türk Parlamenterler Birliği, İstanbul Gazeteciler Cemiyeti, Ankara Aydınlar Ocağı, Anadolu Kulübü, Yahya Kemal'i Sevenler Cemiyeti, İstanbul Şehrini Güzelleştirme Derneği, Müsteşrikler Cemiyeti, WACL, APACL, NATO Parlamenterler Birliği, Parlamentolararası Türk-Japon ve

Türk-Kore, Türk-Suudi Dostluk cemiyetleri, Avrupa Konseyi cemiyeti, Yılmaz Öztuna'nın üye, kurucu olduğu veya bulunduğu milli veya milletlerarası kuruluşlar arasındadır.

1 Eylül 1998 tarihinden itibaren *Türkiye* gazetesinin başyazarlığını yaptı. 9 Şubat 2012 tarihinde Ankara'da vefat etti.

İÇİNDEKİLER

Önsöz	9
Yıldırım Sultan Bâyezid (1389-1402).....	11
Fâtih Sultan Mehmed (1451-1481).....	33
İkinci Sultan Bâyezid (1481-1512).....	65
Yavuz Sultan Selim (1512-1520).....	81
Kanûnî Sultan Süleyman (1520-1566).....	95
İkinci Sultan Selim (1566-1574)	131
İkinci Sultan Osman (1618-1622)	145
Dördüncü Sultan Murad (1623-1640)	179
Sultan İbrâhim (1640-1648)	253
Üçüncü Sultan Ahmed (1703-1730)	257
Üçüncü Sultan Selim (1789-1807).....	271
İkinci Sultan Mahmud (1808-1839).....	287
Osmanlı Hükümdarları	294

ÖNSÖZ

Osmanlı Pâdişahlarının Hayat Hikâyeleri, 1969'da, bugün hayâl bile edilemiyen bir tirajla (150.000) basıldı. Birkaç yılda tamamen tükendi. 15 yıldan beri piyasada yoktur. 120 sahife ve in folio, 3 sütun üzerine tamamen renkli resimlerle basılmıştı. Bu defa daha ciddi görünüşte bir lektür kitabı olarak sayın okuyucularıma sunuyorum. Ancak metin, ilk baskının aynidir.

Bu kitap, ne bir Osmanlı tarihi, ne padişahların biyografisidir. Rastgele seçtiğim 12 Osmanlı padişahının hayatından çizgilerdir. İlk baskıda karışık olan bu 12 hükümdârı bu baskıda kronolojik sıraya dizdim: ilk ele aldığım Yıldırım Bâyezid'den (1389-1402) son ele aldığım İkinci Mahmûd'a (1808-1839) kadar...

Bu kitap, bir dönemi ve 12 hükümdarın şahsiyetlerini günümüze yansıtmak için yazıldı. O devirlerin havası, telâkkileri, âdetleri aksettirmeye çalışıldı. Öyle bir dil kullanılmıştır ki, Osmanlı Türkçe'sinde bulunmayan kelimeler, mecbur kalmadıkça yazılmamıştır. Çok yerde dil, zamanın arkaik Osmanlı Türkçe'sidir. Zira pek çok pasaj, ünlü Osmanlı tarihçilerinin eserlerinden aynen, sadece dilleri sadeleştirilerek alınmıştır. Olayın geçtiği anda yazılmış gibi kaleme alınmış, sonraki gelişmelere, atıfta bulunulmamıştır. Bir nesil, iki defada 150.000 basılan bu kitabı zevkle okudu. Tesirleri derin oldu. Bir çok tiyatro eseri ve senaryo, bu kitabıma dayanılarak yazıldı.

Osmanlı tarihinden kesitleri edebî bir eser hâlinde sunduğum birkaç kitabımdan biri budur. Her kelimesi ilmîdir ve tarih gerçeklerine dayanır. Fakat daha çok edebî bir eserdir. Bir Osmanlı vak'anüvis veya tezkire-nüvîs'i günümüzde yaşasaydı nasıl kaleme alırdı şeklinde düşündüm, öyle yazdım. 30 yıl önce yazılıp okunan bu kitabı, yeni nesilden okuyucularıma, saygıyla sunuyorum.

I

YILDIRIM SULTAN BÂYEZİD

(1389-1402)

PARİS'TE BİR KIŞ GÜNÜ

Paris'te 1396 yılı ocak ayının şiddetli bir kış günü idi. 300.000'e yaklaşan nüfusuyla Hristiyanlık âleminin en büyük şehri olmakla öğünen Fransa Krallığının başkentinde, mutat dışı bir faaliyet ve canlılık göze çarpıyordu. Şehrin kaldırımsız, dar ve karanlık sokaklarından küçük askerî birlikler geçiyor, Cité'ye doğru akıyordu.

28 yaşındaki genç Kral VI. Charles, belli başlı bütün prensleri ve kumandanları sarayında toplamıştı. Amcası Burgonya Dukası Philippe le Hardi'nin naipliğinden yeni kurtulmuş, şahsî saltanatın zevki-ne varmıştı. Büyük işler yapmak istiyordu.

- Efendiler, diye söze başladı; Mukaddes Peder'in sayesinde şu anda bütün Hristiyanlık dünyası, bütün Avrupa kıtası, Türkler'e karşı kıyâm etmiştir. Sultan Bâyezid, Bizans'ı almak istiyor. Sonra sıra Macaristan'a ve ondan sonra kim bilir hangi Hristiyan ülkesine gelecek. Biz, önümüzdeki aylarda harekete geçireceğimiz yeni Haçlı seferi ile yalnız Bizans İmparatorluğunu, Macaristan Krallığını kurtarmakla iktifa etmeyeceğiz! Dinsiz Türkler'i, geldikleri yere, Asya'ya süreceğiz. Onları, Balkanlar'dan, Tuna üzerinden söküp atacacağız. Bu derece harikulâde orduları bir araya getirmişken, Birinci Haçlı Seferi'nde olduğu gibi, daha da ileri gideceğiz: Anadolu'yu geçip Mısır Türk Sultanı'nın memleketlerine girecek, Mukaddes Makamlar'ı, Kudüs'ü, Nâsıra'yı, Beytüllahm'i kurtaracağız. Kudüs Krallığını yeniden kuracağız. Hazret-i İsa'nın ruhu, bizimle beraberdir.

Hazırlıklar gerçekten dehşet vericiydi. Türkler'e karşı dehşet verici! Norveç'ten İskoçya'ya, Macaristan'dan Kastilya'ya kadar bütün Avrupa, büyük Haçlı seferine hazırlanıyordu.

FÂTİH SULTAN MEHMED

(1451-1481)

Mart ayında başlayan inşaat, temmuzun ilk günlerinde sona ermek üzereydi. Yedibin işçi, geceyi gündüze katarak çalışıyordu. Azametli bir kale ortaya çıkmıştı. 27 metreye yaklaşan üç kule, deniz seviyesinden 82 metre yükseklikte olduğu için, daha heybetli görünüyordu. Kalenin kapladığı saha 31.250 metre kare idi. Bir cami ile iki de çeşme ilâve edilmişti.

Hisarın planını bizzat II. Sultan Mehmed çizmişti. Boğaz'ın öbür yakasında büyükdedesi Yıldırım Bâyezid'in yaptırdığı Anadoluhisarı'nın karşısında yer alan kaleye, "Boğazkesen Hisarı" denmişti. Gerçekten, Boğaz'ı kesiyor, Karadeniz'le Marmara ve Akdeniz, Asya ile Avrupa arasındaki dünyanın en hassas noktasını Osmanlı hâkimiyeti altına koyuyordu. Öyle ki karşılıklı iki kaleye toplar da yerleştirilince, iki deniz arasında, Türk iradesi olmaksızın, kuşlar bile uçamayacaktı.

Yaz sıcaklığında işçiyi teşvik için devletlû vezirlerin omuzlarında taş taşıdığı bu inşaat, 1452 yılının imkânlarını aşıyor, surlar, âdeta yeni bir devrin eşiğinde bulunmanın heyecanıyle, Boğaz'ın mavi suları üzerinde tatlı kıvrımlarla uzanıp gidiyordu.

İki Türk kalesinin karşılıklı yerleştiği noktada Boğaz'ın açıklığı asgarîye, 660 metreye düşüyordu. Makaslama ateşle, izinsiz, cebren geçmek isteyen herhangi bir geminin derhal batırılması mümkündü. Kaleye 400 muhafız ve topçu kondu. Başlarına Firûz Ağa geçirildi.

Dört ayda Boğazkesen Hisarı'nı tamamlayan Sultan Mehmed, eylülün ilk günü Edirne'ye gitti. İmparator XI. Konstantin, İstanbul şehrinin kapılarını kapatmış, şehirdeki Türk azınlığını tevkif ve hapsedtirmişti. Bütün Avrupa'ya, imdat için haber salınmıştı. Bu mağrur gencin, Sultan Mehmed'in tehdidi de elbet bertaraf edilecekti. Onun

İKİNCİ SULTAN BÂYEZİD (1481-1512)

“ER KİŞİ NİYyetİNE!...”

Otağ-ı Hümâyûn, Gebze ile Maltepe arasına kurulmuştu. Bu mevki bundan böyle “Sultan Çayırı” veya “Hünkâr Çayırı” diye anılacaktı. 3 Mayıs 1481 perşembe günü öğleden sonra saat 4’te Fatih II. Sultan Mehmed Han, burada öldü. 49 yaşını bir ay ve beş gün geçiyordu. Bu sırada gökyüzünde hâkim gezegen, savaş seyyaresi sayılan Merih (Mars) idi. Ertuğrul Gazi’nin ölümü ve Osman Gazi’nin tahta çıkması üzerinden tam 200 yıl geçmişti.

Büyük Hâkan, 25 nisan günü “Sarayı Cedîd=Yeni Saray” denilen Topkapı Sarayı’ndan ayrılmış, Boğaz’ı geçmiş, Üsküdar’a çıkmıştı. Orduy-ı Hümâyûn, sefer halindeydi. Bütün dünyanın dikkati, bu seferin hedefi üzerinde toplanmış, fakat hiçbir devlet, bu hedefi öğrenebilecek bir delil elde edememişti. Vezirler bile bilmiyorlardı Mısır’a mı, Rodos’a mı, İtalya’ya mı? Hedef meçhuldü ve padişahın ölümü ile beraber, ebedî bir sır olarak kalmıştı.

Büyük hükümdarın belli bir rahatsızlığı yoktu. Birkaç gün içinde kan kusarak öldü. Zehirlendiği anlaşıldı.

Sûikasdin fâili, pâdişâhın husûsî hekimlerinden ve müşavirlerinden Vezir Yâkub Paşa idi. Bu adam aslen “Maestro Iacopo” adında bir Venedikli Yahudi idi. İhtida etmiş, Fatih’in hizmetine girmişti. Ancak Venedik hesabına casusluk ediyordu.

Venedik, şimdiye kadar tam on dört defa Fatih’e karşı suikast tertip etmiş, hiçbirinde muvaffak olamamıştı. On beşinci sûikasdin hedefini bulduğu anlaşılıyordu. Venedik’in, başarılı bir suikast için Yâkub Paşa’ya yaptığı vaatler, muazzamdı: 35.000 duka altını, kedis ve erkek tarafından devam edecek bütün torunları için Venedik

YAVUZ SULTAN SELİM (1512-1520)

*Eflâkden, o dem ki peyâm-î kader gelir
Gûş-î cihâna velvele-î bâl-ü per gelir
Rûy-î Zemîn'i tâbi-i fermânı kılmağa
Sultan Selîm Han gibi bir şîr-i ner gelir
Tekbîrlerle halka ıyân oldu tûğlar
Sahrây-ı Üsküdâr'a revân oldu tûğlar*

Sultan Selim'in sefer tuğları, 1514 yılının mart ayının yirminci günü Üsküdar sahrasına dikilmişti. Dokuz tane beyaz at kuyruğundan yapılmış zarif tuğ, tam bir ay müddetince nazlı nazlı dalgalandı. Fakat bu dalgalanışta, bütün Doğu devletleri için bir tehdit gizliydi. Daha kışın son günlerinde tuğların Üsküdar'a dikilmesi, bir Asya sefer-i hümayûnuna işarettti. Bütün Avrupa, Tuna yalılarında Alp'lere kadar, rahat bir nefes aldı. İki yıl önce atalarının tahtına oturan yeni padişahın ne kadar yavuz olduğunu bütün dünya biliyordu. İlk seferi, heyecanla bekleniyordu.

Birinci Sultan Selim, 44 yaşında, olgun bir adamdı. İkinci Bâyezid'in sekiz oğlunun dördüncüsü olarak dünyaya gelmişti. Annesi Dulkadıroğullarından Ayşe Hatun'du. Dulkadır hükümdarı Alâüddeve Bey, Yavuz'un ana tarafından büyükbabası idi.

Sultan Selim, babasının sancak beyi bulunduğu Amasya'da dünyaya gelmiş, küçük bir çocukken, bir ara İstanbul'a gitmişti. Büyükbabası Fatih Sultan Mehmed Han'ın huzuruna çıkarılmıştı. Fatih, torununu kucığına almış, sevmiş, okşamış ve öpmüştü. Son derece heyecanlı olan küçük şehzâde, yalnız bir an cesaret etmiş, başını

KANÛNÎ SULTAN SÜLEYMAN (1520-1566)

“Allâh’ım bana öyle bir saltanat ver ki, benden sonra kimse böyle bir saltanata erişmesin!...”

22 Eylül 1520 sabahının ilk saatlerinde gün ışıırken, Yavuz Sultan Selim son nefesini verdi. 50 yıllık ömründe son işittiği kelimeler, nedîmi Hasan Can’ın okuduğu Yâ-Sîn sûresinin âyetleri oldu.

Vezîr-i âzam Pîrî Mehmed Paşa, büyük cihangirin cenazesini ağlayarak ziyaret etti. Son defa olarak heybetli yüzünü gördü. Şahin burnunu seyretti. Ateşli bir çift elâ gözü örten gözkapaklarına baktı. Gözyaşlarını sildi. Otağ-ı hümayûndan çıktı. Vezirleri günlük mutat hükûmet toplantısına çağırdı.

Dîvân-ı Hümayûn, sefer halindeki ordunun bulunduğu İstanbul-Edirne yolunda toplandı, Vezîr-i âzam büyük haberi bildirdi. Dîvân, saltanatın yeni sahibi erişinceye kadar bu haberin herkesten gizlenmesine karar verdi.

Saltanatın rakipsiz sahibi Veliaht-Şehzâde Süleyman, Manisa’da sancak beyi olarak “Saruhan Tahtı”nda oturuyordu. Yavuz’un tek oğlu idi. Babası öldüğü gün 25 yaşını 4 ay, 25 gün geçen genç bir adamdı. Haberi üç gün sonra aldı. Hemen yola çıktı, İstanbul’a geldiği zaman, Yavuz Sultan Selim Han’ın ölümü üzerinden 8 gün geçmişti.

Sultan Süleyman’ın İstanbul surlarına erişmek üzere olduğunu öğrenen Pîrî Mehmed Paşa, ölüm haberini Orduy-ı Hümayûn’a bildirdi. Teessür büyük oldu. 8 yıl içinde devlete Suriye ve Lübnan’ı, Filistin ve Hicaz’ı, Yemen ve Mısır’ı, Sudan ve Bingazi’yi, Doğu Anadolu ve Musul’u, Cezâyir ve daha nice ülkeleri kazandıran büyük hükümdarın cenazesi görününce, asker, külâhlarını atarak ağlaşmaya başladı:

İKİNCİ SULTAN SELİM (1566-1574)

1566 yılının 19 eylül günü, bir yaz sonunun bütün güzelliği ile dolu idi... Afyonkarahisar'ın güneyinde Sandıklı Dağları'nın yamaçlarından bir toz bulutu yükseldi. Seksen, doksan kadar atlı, Sincanlı kasabasına yaklaşıyordu. Kasabalılar evlerinden dışarı uğramış:

“Saadetlû Şehzâde Hazretleri gelirler!” diyerek sokaklara seyre çıkmıştı. Atlılar yaklaştı... Aralarında yüzlerce av köpeği koşuşuyordu. Köpeklerin üstlerine canfes kumaşlar örtülmüştü. Tasmalarında ki elmas, zümrüt ve yakutlar, yaz güneşi altında, göz kamaştırıyordu. Zağarcılar, cins hayvanları zorlukla zaptediyorlardı.

Kafilenin başı olduğu anlaşılan orta boylu, toplu, ablak yüzlü, romantik bakışlı, sakalsız bir atlı, çevresindeki doğancılar arasında at sürüyordu. Sincanlı kasabası halkının:

“Şehzâde Selim çok yaşa!” şeklindeki nümayişlerinden, atlının, padişahın hayatta kalan tek oğlu olduğu anlaşıyordu. O tarihte 42 yaşındaydı. Annesi Hurrem Sultan gibi sarışındı. Kartal gagasının andıran burnunu atalarından, canlı elâ gözlerini babası Sultan Süleyman'dan almıştı.

KARA HABER...

Şehzâde-i Cihân Hazretleri, avdan dönüyordu. Kafileyi, şehzâdenin vurduğu av hayvanlarını taşıyan hizmetkârlar takip ediyordu. Sultan Selim henüz kasabaya girmişti ki, üstü baştan ayağa kesif toz tabakasıyla kaplı bir atlı, yorgunluktan ölmek derecesine geldiği ilk bakışta belli olan atından indi. Gayret göstererek yaklaştı. Şehzâdenin üzengideki ayaklarından birini yakalayıp başına koyduktan sonra:

İKİNCİ SULTAN OSMAN (1618-1622)

11 Mayıs 1622 sabahının ilk dakikalarında II. Sultan Osman Han, dehşet içinde uyandı. Bütün vücudu ter içinde kalmıştı. Gördüğü rüyanın tesiriyle gözlerinden yaşlar akıyordu. Kendisini tamamıyla toparlayamamıştı. Yatağının içinde oturdu. Rüneyı hatırlamaya çalıştı:

Tahtına oturmuş, Kur'ân okuyordu. Birden karşısında Hazret-i Peygamber göründü. Elinden Kur'ân'ı ve sırtından zırhı çekip aldı. Sonra yanağına bir tokat attı. Sultan Osman, tahtından yere düştü. Hazret-i Fahr-i Âlem'in ayağına erişip öpmek istedi. Fakat muvaffak olamadı.

Gördüğü rüya, tastamam böyleydi. Büyük bir dalgınlık içinde giyindi. Topkapı Sarayı'ndan Eyüpsultan'a gitti. Kurbanlar kestirdi, sadaka dağıttı. Saraya döndü. Babası Ahmed Han'ın şeyhi olan büyük mutasavvıf Aziz Mahmud Hüdâyî Efendi'yi çağırılmıştı. Hemen huzuruna kabul edip rüyasını anlattı. Şeyh:

- İstanbul'dan ayrılmak, Hicaz'a gitmek sevdâsından vazgeç pâ-dişâhım, dedi. Olmaya ki çaresiz dertlere uğrayasın!

Sultan Osman, rüyasının bu şeklide tefsirine kail olmadı. O, millete, devlete, dine hizmet etmek için İstanbul'dan ayrılmaya karar vermişti. Başhocası Ömer Efendi'yi çağırıp, rüneyı bir defa da ona anlattı. Hâce-i Sultânî Efendi'nin tefsiri, Şeyh Hüdâyî'ninkinin tam aksi şekildeydi:

- Padişahım, dedi; din ve devlet yolunda yapılması icap eden işlerde tereddüt içindesin. Hâlâ Üsküdar'a tuğlarının dikilmesi için ferman etmedin. Elbette rûh-i Peygamberî, senin bu tereddüdünden hoşnut değildir. Hemen işe girişesin!

Sultan Osman'ı bu derecede korkunç bir rüya görecekt kadar nefsiyle mücadeleyle sürükleyen tasavvurlar nelerdi? Bunlar, gerçekten

DÖRDÜNCÜ SULTAN MURAD (1623-1640)

Milâdî 1612 yılı temmuz ayının 27'nci günü idi... İstanbul sıcaktan cayır cayır yanıyordu. Topkapı Sarayı bile âdeta boğuluyordu. Haremde nefes almak zorlaşmıştı.

Birinci Sultan Ahmed Han, kendini Boğaziçi'ne atmış, Istavroz Has Bahçesinde kalıyordu. En sevgili hasekisi Kösem Mâhpeyker, dokuz aylık hamileydi. Her an doğurması bekleniyordu.

İşte, Sultan Murad, o sıcak 27 temmuz günü dünyaya geldi. Istavroz Bahçesinde ve Padişahın üçüncü şehzâdesi olarak...

Sultan Ahmed, 22 yaşında genç bir adamdı. Büyük oğlunun, atası Osman Gazi'nin, ikincisinin babası Üçüncü Mehmed'in adlarını taşımasını uygun buldu. Şimdi doğan 3. oğluna, dedesi Üçüncü Murâd'ın adını verdi.

Padişahın "Kösem" diye çağırdığı 17 yaşındaki Mâhpeyker Haseki, ilk oğlu Murad'ı göğsüne bastırırken, istikbalin getireceklerini şüphesiz aklından bile geçirmiyordu.

İstikbal, çocukluğunda "Anastasia" adını taşımış esmer güzeli genç Haseki'nin derin zekâsının ve hayal kudretinin bile erişemeyeceği kadar büyük hadiselerle yüklüydü.

Gerçi her haseki, ilk şehzâdesini doğurunca, birgün oğlunu Osman Gazi'nin tahtında ve kendisini vâlîde-sul-tân hayâl etmeye başlardı. Ama daha Sultan Ahmed henüz 22 yaşında bir nevcivandı. Üstelik Şehzâde Murad'ın iki ağabeyi de hayattaydı. Velîahd-i Saltanat Şehzâde Osman, 8 yaşına geliyordu. Şehzâde Mehmed 7 yaşını geçmişti. İkisi de başka kadınlardan doğmuşlardı ve sıhhat dolu idiler.

SULTAN İBRÂHİM

(1640-1648)

8 Şubat 1640 akşamı saat sekizdi. Topkapı Sarayı'nda esrarlı, derin, bir bakıma korkulu bir sessizlik hüküm sürüyordu. İki haftadan beri padişah, gittikçe ağırlaşan bir hastalıkla yatağa serilmişti. Baş ucunda yalnız birkaç Enderûn subayı bekliyordu. Hekimbaşı, son muayenesini yapmış, birkaç saat önce ayrılmıştı. “Cihan Padişahı”, “Bağdat Fâtihî” Dördüncü Sultan Murad Han, can çekiyordu. Nefesi çok hafiflemişti. Bir Enderûnlu, hafif sesle Kur'an okuyordu. Gözlerini hükümdarın yüzünden ayırmayan Silâhdar Siyâvuş Ağa, birden heyecan ve teessürle titredi.

Murad Han'ın şahin bakışlı elâ gözleri hafifçe kaymış, sonra birden sâbitleşmişti. Silâhdar, büyük saygıyla yaklaştı. Hükümdarın gözkapaklarını kapadı. Yüzünü örttü. Osmanlı tarihinin bir safhası kapanmış, asrının en büyük Türk padişahı henüz 28 yaşını doldurmadan ölmüştü.

Enderûn subayları, yaşlı gözlerle ölüm döşeğini seyrediyorlardı. Hâfızalarında bir an için Sultan Murad'ın şanlı saltanatının bütün menkıbeleri canlanmıştı. Kulaklarında Nef'î'nin tantanalı mısraları çınıyordu:

*Sultan Murâd-î kâmrân efser-dih-û kişver-sitân
Hem pâdşeh hem kahraman sâhib-kırân-î Cem-haşem*

*Gâhî ki ol şîr-î yelê hısm-île tîğ-âlur ele
Olur cihan pür-zelzelê bastıkca meydânâ kadem*

Sadrâzam Kara Mustafa Paşa, telâşla Enderûn-ı Hümayûn'a girdi. Silâhdâr-ı Şehriyârî Siyâvuş Ağa'nın yüzünü görür görmez vaziyeti kavradı:

- Bre hây Murad Han! diye teessürünü açıkladı. Kapı Ağası'na Veliâht-Şehzâde'yi dâvet etmek üzere emir verdi.

ÜÇÜNCÜ SULTAN AHMED (1703-1730)

*Bir safâ bahş edelim gel şu dil-î nâ-şâde
Gidelim serv-i revânım yürü Sâdâbâd'e
İşte üç çifte kayık, iskeledê âmâde
Gidelim serv-i revânım yürü Sâdâbâd'e*

*Gülelim, oynyalım, kâm alalım dünyâdan
Mâ-ı tesnîm içelim çeşme-i nev-peydâdan
Görelim, âb-ı hayât akdığın ejderhâdan
Gidelim serv-i revânım yürü Sâdâbâd'e*

Bir sandallar kervanı, “Cedvel-i Sîm” denen kanal üzerinden Kâğıthâne’ye doğru akıyordu. Sandallardan Nedîm’in son şiirleri, Mustafa Çavuş’un şarkıları yükseliyordu. İki tarafta kıyı, gözün alabildiğine lâle bahçeleri ile uzanıyordu. Belki yüzlerce rengin âhengini taşıyan lâlelerin ortasında, şuraya, buraya birer mücevher gibi küçük, zarif köşkler inşa edilmişti.

Osmanlı devletinin taht şehri İstanbul, sulh ve huzurun nimetlerini tadıyordu. Uzun harp ve ihtilâl yıllarının bezginliğini unutmak için, her İstanbullu, bu coşkunuğa kendiliğinden birşeyler vermek arzusu ile çırpınıyordu. Taşra şehirleri, İstanbul’u taklit ediyordu.

III. Sultan Ahmed Han devrin padişahı, Nevşehirli İbrahim Paşa da sadrâzamı idiler. İkisi de, uzun harp yıllarının sıkıntılarını unutmak ve millete unutturmak azmindeydi. Çar Büyük Petro, Prut’ta yenilmiş, Azak’ı geri vermişti. Venedik de mağlûp edilmiş, Mora geri alınmıştı. Ancak Almanya ile olan harp, felâketle neticelenmiş, Belgrad ve Tameşvar kaybedilmişti.

ÜÇÜNCÜ SULTAN SELİM (1789-1807)

Osmanlı Devleti kan ağlıyordu. 25 Mayıs 1807’de İstanbul’da bir sokak ihtilâli olmuş, III. Selim tahttan indirilmişti. İnkılâpçı padişaha karşı yapılan ayaklanmayı “Kabakçı Mustafa” adında bir serseri idare etmiş, IV. Mustafa tahta çıkarılmıştı.

III. Selim’in “Nizâm-ı Cedîd=Yeni Düzen” ismi verilen ıslahat hareketlerinin en ateşli taraftarları, İstanbul’dan kaçmış, Ruscuk’ta, Vezir Alemdar Mustafa Paşa’ya sığınmışlardı. Bunlar, Mehmed Said Gâlib Efendi, Mustafa Refik Efendi, Mehmed Tahsin Efendi, Abdullâh Râmiz Efendi ve Mehmed Emin Behic Efendi idi. Hepsi de genç, ateşli, inkılâpçı devlet adamları idi. Alemdar’ın başkanlığında “Ruscuk Yârânı” adıyla bir komite teşkil etmişlerdi. Komitenin tek hedefi, III. Selim’i tekrar tahta çıkarmak ve Nizâm-ı Cedîd’i yeniden yürürlüğe koymaktı.

Alemdar Mustafa Paşa, henüz genç, cahil, saf, haris, fakat vatanperver, cesur, sadık bir vezîrdi; iyi bir kumandandı. İstanbul ve merkezî devlet idaresi hakkında hiçbir fikri yoktu. Hayatı Tuna yalılarında geçmişti. Hezargrad âyânı iken, himayesinde yetiştiği Tirsini-klioğlu İsmail Ağa’nın yerine Ruscuk âyânı olmuştu. Bütün Tuna boylarında kendisini sevdirmiş, Ruslar’a karşı zafer kazanmış, vezâret pâyesiyile mükâfatlandırılmıştı.

İstanbul’daki aydın ve bilgin devlet adamlarının çoğu III. Selim’in ıslahat hareketlerinin gerekliliğine inanmadıkları halde bu cahil vezir, şimdi tahttan indirilen padişaha candan inanmıştı. Devletin kurtuluşunun Nizâm-ı Cedîd’in başarısında olduğuna iman ediyordu.

İKİNCİ SULTAN MAHMUD (1808-1839)

14 Haziran 1826 gecesi Yeniçeri zorbaları birer, ikişer Atmeydânı'nda toplanmaya başladılar. Gece yarısına doğru, binlercesi bir araya gelmişti. İstanbullular gene korkulu anlar yaşayacak, evlerine kapanacaklardı. Bu, belki Osmanlı tarihinin yüzüncü “kazan kaldırması” idi. Güneş doğar doğmaz, asker geçinen bir sürü haydut, “isterik!” yahut “istememezük!” nâralarıyla yeri, göğü inletecek, muharebe meydanlarında kaçmaktan başka işe yaramadıklarını, kaldırım kabadayılıkları ile telâfiye girişeceklerdi. Gene ne olmuştu? Hükûmet, devlete ve millete yararlı ne gibi bir teşebbüste bulunmuştu ki, Ocak ayaklanmıştı?

II. Sultan Mahmud Han, Kapıkulu Ocakları'na karşı harekete geçmek için tam 17 yıldan beri bekliyordu. Yunan İhtilâli ile başa çıkamayan bu askerin, her an yeniden patlaması muhtemel bir Rus harbinde ne yapabileceği, artık yalnız padişahı değil, bütün devlet adamlarını ve bizzat Yeniçeri ağalarını düşündürür olmuştu.

Bir zamanlar Tanrı'nın emrinden hemen sonra geldiğine inanılan padişah irâdesi yoluyla bu işi halletmek mümkün görünmüyordu. En menfaatli şartlarla ilga edilse bile, Yeniçeri Ocağı, böyle bir irâdeyi tanımayacağını, birçok defalar, devletin pek ağır zararları pahasına ortaya koymuştu. Bu Ocak, kaç padişahın, kaç vezirin hayâtına mâl olmuştu. Bir II. Osmân, bir III. Selim, kimin hatırından çıkabilirdi?

İşe, gene III. Selim'in yaptığı gibi, yeni bir ordunun nüvesini hazırlamakla başlamak gerekiyordu. Zaten merhum Selim Han, oğlu gibi sevip yetiştirdiği Sultan Mahmud'a, devletin geleceğinin bu noktada düğümlelenip kaldığını iyice telkin etmişti.